

VALLÁS MEGHATÁROZÁSOK

Karl Marx (1818-1883)

„A *vallási* nyomorúság a valóságos nyomorúság *kifejezése*, s egyszersmind *tiltakozás* a valóságos nyomorúság ellen. A vallás a szorongatott teremtmény sóhaja, egy szívtelen világ lelke, mint ahogyan szellemtelen állapotok szelleme. A vallás a nép *ópiuma*. A vallást mint a nép *illuzórikus* boldogságát megszüntetni annyi, mint a nép *valóságos* boldogságát követelni. Az állapotáról táplált illúziók feladását követelni annyi, mint *amaz állapot feladását követelni, amely rászorul az illúziókra*. A vallás kritikája tehát *csirájában ama siralomvölgy kritikája*, amelynek *szent fénye* a vallás. [...] A vallás csak az illuzórikus nap, amely az ember körül kering, amíg ez nem ön-maga körül kering. [...] A mennyország kritikája ezzel a föld kritikájává, a *vallás kritikája a jog kritikájává, a teológia kritikája a politika kritikájává változik*. (A *hegeli jogfilozófia kritikájához*. Bevezetés. MEM, 1. köt., 378-379. o.)

Karl Barth (1886-1968)

„A vallás valósága küzdelem és próbatétel, bűn és halál, ördög és pokol. Egyáltalán nem vezeti ki az embert a bűn és sors problematikájából, hanem éppenséggel beleállítja. Nem oldja meg az ember életének kérdését, sokkal inkább teljességgel megoldhatatlan rejtéllyé teszi ön-maga számára. [...] Nem engedi, hogy élvezzék vagy ünnepeljék; azt követeli, hogy kemény igaként hordozzák, mivel nem lehet levetni. [...] A vallás *szerencsétlenség* [Unglück], amely fatális szükségszerűséggel rá-tör bizonyos emberekre, akikről azután másokra is átragad...” *Der Römerbrief* (1922). Theologischer Verlag, Zürich, 1989., 262-263. o. (1922-es kiadás számozása szerint: 242. o.)

Robert Schlette (*1931)

„A vallás az emberi létezés egyik módja, amely a (már meg nem haladható s ebben az értelemben „végső”) értelemadó alaphoz való viszonyból fakad, mely értelemadó alap minden tekintetben megalapozó és értelmet adó, tehát a létezőt a maga egészében s minden léterületén érinti.” (*Lexikon für Theologie und Kirche*, 8, 1165.)